

Lezing mr. Arthur van Dijk, commissaris van de Koning in de provincie Noord-Holland. Uitgesproken tijdens de Rede van Texel, woensdag 18 juni 2023.

WACHTEN OP DE WIND

Geachte aanwezigen,

Dank voor uw ontvangst op uw prachtige eiland, waar ik graag kom
Waar ik als inwoner van dit land en deze provincie heerlijke vakanties heb gevierd.
Waar een tak van mijn eigen familie met veel plezier woont en werkt.
Waar ik als jonge ambtenaar wel eens naar toe werd gestuurd.
Een klus op Texel!

Daar waren altijd genoeg collega's voor te vinden.
Vroeg beginnen en vroeg stoppen.
En dan genieten van al het moois dat het eiland te bieden heeft.
Als kers op de taart mocht ik afgelopen mei met het Koninklijk Paar hier op Texel ontvangen.
Ik had de unieke kans om samen met hen 5 Waddeneilanden in 2 dagen te bezoeken.

Ik heb veel gezien en gevoeld van de kracht van alle eilanden.
De bereidheid tot innovatie en vernieuwing.
De inwoners die gewend zijn om met voor en tegenwind met problemen om te gaan.

Het lijkt op de Waddeneilanden wel altijd vakantie.
Maar het streekbezoek heeft mij doen beseffen dat op de eilanden ook de alledaagse uitdagingen van het vaste land spelen.
Ik heb daarom ook samen met de Koning en Koningin goed geluisterd naar het gezamenlijke pleidooi voor de goede basisvoorzieningen die alle eilanden nodig hebben.
Zodat zij ook in de toekomst een hechte en goede gemeenschap kunnen blijven.

Texel is één van de 44 gemeenten in de provincie Noord-Holland. En daar waar je in de 43 andere gemeenten zaken met buurgemeente(n) kan oplossen is Texel, omringd door water veel meer op zichzelf aangewezen.
Op een eiland moet je het met elkaar oplossen.
Texel is eigenlijk een soort van Escaperoom.
En iedereen weet, als je niet samenwerkt in een Escaperoom dan kom je er niet uit.
Op een eiland is alles net iets scherper te zien dan in de rest van Nederland. Door de omvang en de schaal.

Vertrouwen hebben is hier essentieel. En daar wil ik het dan ook graag met u over hebben. Het vertrouwen in de overheid, tussen overheden, maar ook het vertrouwen tussen overheid, ondernemers en inwoners, het vertrouwen in elkaar. En wat de gevolgen zijn als dat vertrouwen er niet is.

Te veel en te vaak zien wij het woord crisis voorbij komen voor zaken die maar niet opgelost willen worden.

Simple gezegd; Een probleem is vaak een niet gedeelde uitdaging.

In de Escaperoom van de ruimte die Texel heet worden problemen vaak sneller gezien en gedeeld. Waardoor er ook nagedacht moet worden over hoe een uitdaging aangepakt en opgelost wordt. Men gaat aan de slag.

Want dat is wat je moet doen als de wind niet goed staat.

Je voorbereiden op de dag dat de wind wel goed staat en je wel kunt uitvaren.

Dat wat hier gebeurt kan soms een mooi voorbeeld zijn voor de rest van onze provincie, of voor ons land.

Het vertrouwen in de Nederlandse overheid is op dit moment niet groot. Minder dan 40 procent van de Nederlanders geeft de regering nog een voldoende.

Dus meer dan 60 procent geeft een onvoldoende.

Vaak wordt er gesproken hoe 'alles' anders moet. Het liefste gisteren al. Het roer moet om. Het schip moet de andere kant op. Maar wie regelmatig op een schip te vinden is weet dat je niet recht tegen de wind in kan varen.

Of plots een andere kant op kan.

Bovendien 'alles' kan niet zomaar anders.

Politieke en bestuurlijke veranderingen kosten tijd, energie en geduld.

Bestuurlijk en politiek Nederland zijn als een containerschip. Op basis van een uitgestippelde route [coalitieprogramma] zetten ze koers.

Maar dat wil niet zeggen dat wanneer de samenleving iets anders wil dat deze koers niet bijgesteld kan worden.

Een containerschip dat slechts een paar graden anders gaat varen komt echt heel ergens anders uit.

Als je hier vertrekt en je zet een paar graden bij, dan kom je niet in New York maar in Santos, Brazilië uit, de grootste containerhaven van Latijns-Amerika.

Ik zie de politiek als een schip dat vertrekt uit de haven.

We zetten koers naar een eindbestemming. We moeten alleen niet de ene dag de ene kant en de andere dag de andere kant oplaveren.

En wie een andere kant op wil, kan dit het beste doen door eerst te bedenken wat je zelf kan doen om die verandering tot stand te brengen. Met elkaar voordat de politiek met regels en wetten komt.

Hier is Texel op sommige terreinen een goed voorbeeld. Ik heb mij eens verdiept in de geschiedenis van het eiland, het DNA van de Texelaar. En wie de ziel van dit eiland wil begrijpen moet teruggaan in de geschiedenis.

Ik deel u mijn observaties.

De mensen worden hier gezien als koppig, maar ik vind ze juist ook tolerant met een inborst om zelfvoorzienend te zijn.

Het eiland lijkt zich als een accordeon te ontvouwen als de toeristen zich aandienen en in de winter vouwt het zich weer op.

Hier zijn de inwoners gewend aan mensen van buiten. Van oudsher werd er plaats gemaakt.

Niet ver van hier was de rede van Texel. Hier lagen de schepen te wachten tot ze verder konden. Dit was de plek waar het toen gebeurde.

De grootste containerhaven van de 17de eeuw.

Waar schepen kwamen en gingen. Het was hét logistieke knooppunt van de wereld. En waarom? Ze lagen te wachten op de wind. De wind die ze naar verre plekken moest brengen en van Nederland een handelsnatie heeft gemaakt.

Dat wachten kon soms maanden duren.

Bemanningen gingen van boord en de schepen werden bevoorrad met schoon water en voedsel.

De toerist van vandaag was de bemanning van toen!

En juist doordat de eilanders zich openstelden voor mensen van buitenaf kreeg Texel de kans die belangrijke plek te zijn.

Texel was een vertrouwde en veilige haven voor de schepen die op het punt stonden een lange reis te maken.

En daarnaast had Texel iets wat heel kostbaar was. Drinkwater met een hoog ijzergehalte, wat zelfs goed water bleef tot aan Kaap de Goede Hoop. Het water uit de Wezenputten.

En daar werd iedereen beter van.

Want behalve dat er in het water gehandeld werd. Zat er ook belasting op. Een toeslag voor de wezen op Texel. Helaas is de tijd dat Texel de schepen kon voorzien van water al lang voorbij. Sterker nog, Texel is nu verbonden met de overkant voor water. Er is weliswaar nog steeds zoet water op Texel maar onvoldoende om mens, natuur en landbouw te voorzien.

Waar de rest van Nederland nog kan rekenen op de grote rivieren is dit een eiland wat omringd is door zout water. Hier geldt dan ook een algeheel en permanent sproeiverbod. Iets waar we in de rest van Nederland door de droge zomers ook steeds vaker mee te maken krijgen.

En zoals het in de Escaperoom van Texel gaat wordt hiervoor een oplossing gezocht. Het project Zoete Toekomst Texel is de nieuwe Wezenput van Texel. Een mooi en duidelijk voorbeeld van Texelaars om zelfvoorzienend te zijn.

Een lange wens van de boeren op Texel is namelijk dat ze in de zomer genoeg water hebben. Als boeren kennen zij de waarde van water. Zij zijn bereid om via innovatie, inventiviteit en samenwerking na te denken over hoe het anders moet en kan. Zij maken nu haast omdat ze nog tijd hebben. Draaien zichzelf niet vast en zijn bereid om buiten de vaste kaders te denken. In samenwerking met de overheid. Dat is ook de reden dat de provincie graag meewerkt aan het project Zoete Toekomst Texel. Het is een mooi voorbeeld van hoe je gezamenlijk een uitdaging weet op te lossen en niet door te laten groeien tot een crisis. In dit geval een watercrisis.

De rede van Texel is niet meer, hier is nu Oudeschild, met een echte haven. Waar vroeger de zeelieden de mensen van het eiland nodig hadden voor proviand zijn er nu nieuwe mensen die om uw steun vragen. Hier in de haven van Oudeschild ligt een boot waar op dit moment 143 Oekraïners wonen. Veelal vrouwen met hun kinderen. Ook zij zijn welkom op Texel.

De kinderen gaan naar school. Wie kan werken is gelijk aan het werk gegaan. Er worden taallessen gegeven. Bijeenkomsten in het dorps huis om de tijdelijke bewoners te laten integreren. En op de kade staan de kinderfietsjes. Veelal gedoneerd door de bewoners van Texel. U kunt daar trots op zijn!

De Oekraïners moeten vertrouwen in u hebben. En u in de Oekraïners. Ook zij moeten wachten op de wind. De wind die oorlog heet. Een oorlog die zich niet laat voorspellen. Allemaal hadden we de hoop dat de oorlog snel voorbij zou zijn. Maar die hoop bleek ijdel. De gruwelijke oorlog is in alle heftigheid nog bezig. De wind staat al langere tijd onze kant op, want de Oekraïners zijn niet de enige mensen die hier een veilig thuis zoeken.

Maar waar de Oekraïners welkom zijn, zijn vluchtelingen uit andere landen dat helaas vaak niet. Staatssecretaris van der Burg reist stad en land af om bestuurders te overtuigen meer plekken te realiseren voor asielzoekers en statushouders. Maar veel gemeenten, gelukkig niet allemaal, geven vooral een uitgebreide uitleg waarom het niet kan.

Er is geen goede locatie;

Er is geen plek op de school;

Er zijn niet genoeg leraren;

Er zijn geen huizen.

Ik ken alle argumenten. En ik weet dat het lastig is.

Ouders zien dat de klas van hun kind al erg groot is. Ook zonder de komst van vluchtelingen.

Woningzoekenden moeten heel lang wachten tot ze een woning hebben, maar toch.

De opvang voor vluchtelingen is een uitdaging voor Europa en heel Nederland.

Maar omdat het tot nu toe geen gedeelde uitdaging is wordt het probleem steeds groter.

En spreken we van een vluchtelingencrisis. Beter is het dus om het met elkaar te regelen en op te lossen. Ook als daar nieuwe mensen bij komen.

Als voorzitter van de Provinciale Regie Tafel praat ik mij de blaren op de tong om meer plekken voor asielopvang te vinden in onze Provincie. De weerstand is groot.

Bestuurders van Nederland moeten verantwoordelijkheid nemen, want deze wind waait echt niet vanzelf over. Dan kijken we deze zomer weer naar kampementen voor de voordeur van het aanmeldcentrum in Ter Apel. En dan zegt iedereen. Dit kan toch zo niet?

Doordat de opvang van vluchtelingen niet gezien wordt als een gezamenlijke uitdaging zijn we in deze crisis beland. Nu ligt er een nieuw voorstel voor een spreidingswet. En eerlijk het spijt mij dat er wetten voor nodig zijn om gezamenlijke problemen op te lossen.

Vanaf nu zal het slechts gaan over de kwaliteit van de wet zelf, maar niet waarom deze wet noodzakelijk is. Noodzakelijk omdat de gezamenlijke uitdaging om dit probleem op te lossen niet aanwezig lijkt te zijn. Er is geen koers gezet naar een oplossing, er is geen geduld en vertrouwen dat we dit met elkaar op een normale en verstandige manier wel kunnen oplossen.

Dat het ook anders kan heb ik recent ook op Texel mogen ervaren. En dat is het verhaal rondom de vondst van de schatten uit het Palmhoutwrak. Gevonden door duikers van het eiland.

Onderdeel van deze vondst was een prachtige zijden jurk. Ik heb samen met de Koning en de Koningin hier op Texel de hele tentoonstelling mogen bekijken.

En ik kan u vertellen, ze zijn niet vaak stil. Maar bij het betreden van de ruimte waar de jurk ligt gebeurde het toch even. Het Koninklijk Paar viel even stil.

Te mogen kijken naar zoveel schoonheid uit het verleden, is een groot goed.

Je gaat terug in de tijd en je hoofd slaat op hol. Hoe kan het dat dit bewaard is gebleven? Van wie is al dit historisch erfgoed geweest? Ligt er nog meer van dit moois op onze zeebodem?

Deze vondst zal ons allemaal nog jaren bezighouden.

Maar wat ik u eigenlijk wil vertellen is wat deze jurk bij ons heeft losgemaakt. Ik vind het verhaal van de jurk namelijk net als de opvang van de Oekraïners een mooi voorbeeld over hoe mensen, maatschappij en overheid iets kunnen bereiken als ze elkaar wel vertrouwen.

En nu zie ik u verbaasd kijken. Vertrouwen? Ja, hier is juist iets heel goed gegaan.

Ik begin bij het einde van dit verhaal. Er ligt hier op het eiland een prachtige collectie, met de jurk. In een schitterend museum. Een pronkstuk. De vondst van dit unieke exemplaar is wereldnieuws geweest. Wie wil, mag komen kijken. Je hoeft alleen maar naar Texel te komen.

Ik denk dat voor deze uitkomst iedereen zich uiteindelijk van zijn beste kant heeft laten zien. Want wanneer het wantrouwen en de druk van de tijd te groot waren geweest dan had het op zoveel momenten anders kunnen aflopen.

Deze jurk is door de duikers van Texel, in een daad van - burgerlijke ongehoorzaamheid- uit het Palmhoutwrak gehaald. Kisten met oude kleren hebben geen duidelijke waarden. Ze hadden kunnen blijven liggen. Ze hadden kunnen wegspoelen. Dat was misschien wel veel makkelijker geweest.

De mensen van museum Kaap Skil, die als eerste de jurk in handen kregen van de duikers hadden direct door dat hier sprake was een unieke historische vondst. Zij hadden het vertrouwen en de durf om hulp te vragen aan de overheid, aan de provincie. Als provincie hebben wij de archeologische kennis, ervaring en het netwerk. Het opduiken en bewaren van deze archeologische vondsten is een professionele aangelegenheid. Het vraagt tijd, heel veel tijd om alles goed te doen. Onderzoek doen naar wat je gevonden hebt, maar vooral hoe je het bewaart voor de generaties na ons.

In de documentaire 'De jurk en het scheepswrak' wordt het verhaal van het Palmhoutwrak prachtig verteld. Waren we elkaar in dit proces gaan wantrouwen, hadden we ons gelijk willen halen dan waren we nergens gekomen.

Voor de toekomst moeten er goede plannen komen hoe we met scheepswrakken in de Waddenzee verder gaan. Ik weet dat de duikers graag willen helpen. Ik weet ook dat er strenge regels zijn voor het duiken in de zee. Maar hoe mooi zou het zijn als we met elkaar aan de slag kunnen gaan. Dat de duikers van Texel samen met de door de overheid ingezette duikers aan het werk kunnen. Want met vertrouwen, bestuurlijke moed en inzet van mensen kunnen we dit samen oplossen.

Als overheid willen we graag de wereld vangen in beleid, regels en wetgeving. Vaak is dat een goed idee. Maar de regels, de wetten en de wetgeving zijn wel bedoeld om het voor de mensen beter te maken.

Niet alles is te vangen in wet- en regelgeving. Nog belangrijker is het om met elkaar intensieve en goede gesprekken te voeren. Om te komen tot een goede dialoog. Juist terwijl wij wachten op de goede wind. Die tijd moeten wij gebruiken om een gezamenlijke uitdaging niet te laten ontsporen tot een crisis.

Dan zijn we nog in staat de koers aan te passen om een schip enkele graden de andere kant uit te laten varen. Zodat we iedereen aan boord kunnen houden tot de eindbestemming. Dat is democratie in zijn ultieme vorm.

Wanneer die democratie niet functioneert en de politiek geen keuzes maakt is het resultaat dat we elkaar voor de rechter vinden.

We leven niet in een perfecte wereld. Wij maken fouten. Mensen maken fouten. Bedrijven maken fouten, de overheid maakt fouten. De tijd verandert en soms verandert de wind. En staan de zaken er ineens heel anders voor.

Wie slachtoffer is van de fout van een ander voelt zich vaak onheus behandeld. Maar echt boos worden mensen pas als je fouten niet durft toe te geven. Dan groeit het wantrouwen. Mensen gaan elkaar dan vangen op woorden in plaats van intenties. Iedereen is in een andere omgeving opgegroeid. Een mens gebruikt soms de verkeerde woorden maar wel met goede bedoelingen. En slechts een dapper mens kan zijn ongelijk toegeven. Begrip tonen voor de fouten en zoeken naar hoe het dan wel kan en beter moet, dat maakt de maatschappij en de mensen samen sterker.

Ik had het met u al over het Palmhoutwrak. Een geschiedenis waar we graag naar kijken en over fantaseren hoe die tijd was. Bijna alles aan deze tijd ademt welvaart.

Het palmhoutwrak heeft veel belangstelling getrokken. Er ligt nog veel meer, en er is ook al veel gevonden en bewaard gebleven. Maar de wrakken leren ons ook minder mooie dingen. Ze geven ons inzicht in onze geschiedenis. De goede en slechte kanten.

Er is ook het Schervenwrak. En in dit wrak is ook veel gevonden. Naast prachtige scherven, complete serviezen ook een grote hoeveelheid kapmessen, hakken en schoppen. Een schip op weg naar "de West". Met rijkdom voor de plantagehouders en gereedschap voor de tot slaaf gemaakten.

Dit is een bijzonder jaar. Het is 150 jaar geleden dat de slavernij werd afgeschaft. En dat wordt aanstaande zaterdag 1 juli op veel plaatsen herdacht.

Een jaar geleden heb ik namens de provincie Noord-Holland voor deze donkere periode uit onze geschiedenis excuses gemaakt. Ik vond dat het daar de hoogste tijd voor was.

Deze excuses waren ingegeven door het besef dat het verleden aan ons allen kleeft. En door deze geschiedenis te kennen en te erkennen ontstaat er ruimte om samen aan de toekomst te werken.

Want zonder dat groeit het wantrouwen en komen we zeker niet tot elkaar. En ook deze donkere geschiedenis moeten we met elkaar blijven bespreken. Want het leed van toen werkt nog steeds door.

Door zaken te benoemen, de feiten onder ogen te zien en elkaar in de ogen te kijken kunnen we verder.

Door ons de vraag te stellen: Wat doen wij vandaag en in de toekomst met de macht en de vrijheid die ons is gegeven. En wat is ons mensbeeld daarbij?

Ik hoop dat er steeds meer openheid en bereidheid komt om met elkaar hierover het gesprek te voeren. Eerlijk en oprecht. Integer en inclusief.

Een paar weken geleden was ik voor een handelsmissie in New York. Ik kreeg daar een rondleiding van de historicus Russell Shorto. Wij liepen langs Wallstreet. Een straat die zo heet, omdat het een door Hollanders aangelegde verdedigingswal was. Ik sprak met hem over de geschiedenis van New York. Over het slavernijverleden van Amerika. Maar ook over de mensen die aan het begin van de Amerikaanse staatsvorming bezig waren met begrippen als vrijheid en gelijkheid.

Tot mijn verbazing bestond zijn verhaal niet alleen uit de donkere geschiedenis van de slavernij, maar vertelde hij ook over de warme pleidooien voor tolerantie van de eerste settlers.

Door de opkomst van de handel en het ontdekken van de wereld gingen ook letterlijk de luiken naar de wereld open. Handel en reizen maken de wereld groter, diverser en soms ook gecompliceerder.

Maar ik denk dat Texel ook juist als belangrijk logistiek centrum van de wereld in 16de en de 17de eeuw er voor heeft gezorgd dat hier een open blik naar de wereld in het DNA is terecht gekomen. Amsterdam was in die tijd een toonbeeld van vrijheid en een plek waar juist veel mensen naar toe gingen omdat ze nergens anders in zoveel vrijheid konden leven. Het waren mensen uit alle landstreken die leerden dat ze elkaar moesten en konden vertrouwen. Dat hielp hun verder.

De Sefardische Joden uit Portugal en de rijke koopmanslieden uit de zuidelijke Nederlanden zochten een veilige plek in Amsterdam. Door de veranderende politieke verhoudingen waren zij niet langer veilig in hun eigen omgeving. Voor deze nieuwkomers werd plek gemaakt. Zij waren de mensen die een enorme impuls gaven aan ons vrijheidsdenken. De stad Amsterdam groeide en de historische grachtengordel werd gegraven.

De opvang van deze vluchtelingen [nieuwkomers] was een gezamenlijke uitdaging en geen probleem. Er was niet sprake van een crisis, maar sprake van vernieuwing. De grachtengordel

was een innovatie van die tijd. Omdat de mensen met elkaar bedachten hoe het wel kon. En daar was geen spreidingswet voor nodig.

Deze tijd, onze provincie en ons land verdienen bestuurders die praten, luisteren en beslissen.

Niet iedereen heeft namelijk het voorrecht om te leven zoals u hier op Texel. Met elkaar op een eiland, waar je elkaar tegenkomt en op elkaar bent aangewezen. Met een open blik op de wereld. Zodat een jurk boven water komt. De Oekraïners worden opgenomen en onderdeel worden van je gemeenschap. De boeren samen met de overheid aan de slag gaan om oplossingen te bedenken.

Wij van de overkant kunnen weggijken, niet luisteren en soms te lang niet beslissen. Maar welbeschouwd is dat juist wat we niet moeten doen.

Mijn boodschap voor vandaag is ook; ga juist door met elkaar te vertrouwen.

We moeten soms wachten op de wind. Wachten tot een oorlog voorbij is. Dat vraagt om geduld.

Maar we moeten ons ook voorbereiden op wat komen gaat. Zodat je de tijd hebt als haast nodig is.

Op dit moment zijn er moeilijke gesprekken gaande. Landbouwakkoorden, stikstofakkoorden, asielakkoorden. Maar steeds lijkt iedereen elkaar te wantrouwen. We komen pas echt vooruit als we elkaar wel vertrouwen. Als de wil tot samenwerken aanwezig is om zaken op te lossen.

We lijken soms te lang te wachten op de wind die het dan vanzelf goed gaat maken. Maar in de politiek werkt het zo niet.

Terwijl we wachten op die wind moeten we aan de slag.

De moraal van mijn verhaal is dat het in de politiek gaat om luisteren, praten en beslissen. Zonder besluiten verlammen we onze democratie.

Uiteindelijk moeten we uitvaren op basis van onze gezamenlijk gekozen koers.

Dat is de kracht van onze democratie.

Dank u wel.

[Uitgesproken tekst geldt]